

Miklós Száray

SMERNICE A NÁVRHY UČEBNEJ OSNOVY

**k učebnici
Miklósa Szárayho
Dejepis III.
pre 11. ročník stredných škôl**

Charakteristika učebnice

Nová učebnica pre 11. ročník stavia do centra pozornosti plnenie zmenených požiadaviek na učebné plány a maturitné skúšky. Nazdávame sa, že naša učebnica je ideálnou učebnou pomôckou na to, aby sme historickú minulosť nespracovali tradičným spôsobom, ale *na základe historických prameňov*. Novinkou je aj to, že naša učebnica podporuje výučbu dejepisu oveľa viac a mnohostrannejšie než doterajšie učebnice, pričom sa opiera o činnosť študenta. Výučba dejepisu zodpovedajúca novým maturitným požiadavkám si vyžaduje iné vedenie vyučovacej hodiny a iný časový rozvrh. Analýza prameňov spolu so študentmi je časovo náročná. K tejto práci sa však snaží táto učebnica zabezpečiť všetky podmienky.

Predstavujeme si to tak, že vedomosti študentov z dejepisu pozostávajú z dvoch zložiek. Zo základných vedomostí, ktoré zhrňa autor učebnice, a z tých poznatkov, ktoré získavajú študenti pomocou učiteľa alebo samostatnou prácou z prameňov v učebnici (máme na mysli texty, obrazy, obrázky i mapky). Znalosti z dejepisu sú „živé“, a vtedy sa dajú používať, keď podiel tejto druhej zložky je tiež významný. Keď pramene nie sú iba ilustráciou či dôkazom k tvrdeniam autora, ale aj základňou pre získavanie nových poznatkov. Prispôbovali sme sa tejto predstave, preto *tradičný učebnicový (autorský) text* netvorí ani štvrtinu učebnice. Tieto texty, ktoré dosahujú asi 1,5 strany v každej lekcii, si však musia študenti bezpodmienečne osvojiť, lebo znamenajú základné poznatky pozostávajúce z faktov a súvislostí, ktoré musia študenti aplikovať, aby získavali z prameňov ďalšie poznatky. Učenie sa uľahčuje aj to, že texty nezatažujú zbytočné lexikálne údaje (pri ich „čistení“ sme sa odvážne postavili proti dlhoročným zakoreneným zvyklostiam výučby dejepisu). V týchto častiach učebnice sa nachádza iba toľko mien, pojmov a dátumov, koľko je v každom prípade potrebných na pochopenie danej témy a koľko predpisujú maturitné požiadavky. Po autorskom texte nasleduje vždy *Archív*. Tu nájdeme pramene, ktoré sú usporiadané podľa medzititulkov v autorskom texte. Je to ako skutočný archív, v ktorom nie sú iba písomné dokumenty, ale aj fotografie, mapy, obrázky, diagramy i tabuľky. *Každý prameň obohacuje tému lekcie o iné dôležité poznatky*. Učiteľ musí vybrať pramene analyzované na hodine, resp. spracované doma. Dúfame, že pramene sú natoľko zaujímavé, že si ich študenti prečítajú aj bez toho, aby to od nich vyžadoval učiteľ. Analýzu prameňov prehľbujú otázky a úlohy, ktoré poskytujú nápady na spôsob spracovania a na postupy pri ňom. Treťou časťou lekcii sú *Hľadiská*. Môžeme sa tu stretnúť so spornými otázkami, osobnosťami či zaujímavými témami.

Materiál učebnice je prispôbený rámcovému učebnému plánu (28/2000) schválenému Ministerstvom školstva, a v priebehu školského roka ho možno prejsť pohodlne.

Zásady rozdelenia učiva

Keď vezmeme do úvahy tri učebné hodiny týždenne, učivo je rozdelené na 112 hodín. (V stredných odborných školách možno prispôbiť učebný plán znížením hodín navyše.) Učebnica obsahuje 41 očíslovaných lekcii. Lekcie sú dobre členené, učivo je v nich správne zvýraznené a za jednu vyučovaciu hodinu osvojiteľné. Otázka, či jednu lekciiu spracujeme v priebehu jednej vyučovacej hodiny či dvoch, závisí prirodzene vo veľkej miere od toho, že koľkými prameňmi v Archíve sa chceme zaoberať a v akej hĺbke. Dobu spracovania môže takisto ovplyvniť uplatnenie rôznych foriem činnosti, pretože iný časový rámec je potrebný na prácu vykonanú v rámci projektu a iný v rámci individuálnej úlohy. Protirečenia medzi individuálnym rozdelením práce, spracovaním hľadísk a tempom určeným v učebnom pláne by sme chceli odstrániť tým, že ku každej kapitole sme pridali dve náhradné hodiny.

Učiteľ dejepisu sa prirodzene môže odchýliť od navrhovaného rozdelenia učiva, ak by mal iné predstavy, alebo by si to vyžadovali študenti.

Skratky a piktogramy používané v návrhu rozdelenia učiva:

R: pojmy, ktoré treba vytvárať či rozvíjať. **D:** dôležitejšie dátumy.

M: mená dôležitejších osôb v lekcii. **T:** topografia

Zjednotenie záujmov, Montesquieu, 1789, Komárno: lexikálne vedomosti v rámcovom učebnom pláne.

Rozdelenie učiva a metodické návrhy

Poradie hodín	Predmet výučby	Obsahové a rozvojové ciele	Nový lexikálny materiál na spracovanie	Kompetencie, ktoré sa majú rozvíjať prednostne
1. hodina	Opakovanie na začiatku roka	Študenti si pripomenú letné zážitky (cestovanie) v zrkadle učiva z deviateho a desiateho ročníka. Krátke predstavenie ročného učiva, vzbudzovanie záujmu.		Emocionálna kompetencia
2. hodina	Opakovanie na začiatku roka	Určenie podmienok spoločnej práce. Porovnanie požiadaviek a metód s deviatackými základmi. Analýza úspešných a efektívnych metód učenia sa, ktoré zodpovedajú novým požiadavkám.		Otázky metodiky učenia sa
3–5. hodina	Opakovanie na začiatku roka	Prehľad základných obsahov druháckeho učiva. Prehľad spoločnosti a politického myslenia raného novoveku. Prehľad mocenských pomerov na začiatku 18. storočia. Prehľad očakávaných zmien obdobia.		Zdôraznenie podstaty
I. Obdobie osvietenstva a revolúcií (1789–1849)				
6. hodina	1. lekcia: Duchovná revolúcia – osvietenstvo	Spracovanie pojmu osvietenstva. Hlavné rysy a zmeny francúzskej teórie štátu – porovnanie francúzskych a anglických teórií štátu. Pochopenie postoja osvietenstva k viere a cirkvi. Porovnanie hospodárskych teórií osvietenstva a hospodárskych zmien. Príčiny vzniku a charakteristika osvieteného absolutizmu.	R: encyklopédia, právny štát, ratio-rozum, rozdelenie vetiev moci, spoločenská zmluva, osvietený absolutizmus, tolerancia, geografický determinizmus M: Voltaire, Montesquieu, Rousseau, Diderot, A. Smith, Turgot, Quesnay D: 1748	Skúmanie vplyvu prírodných podmienok na spoločenské a štátne procesy. Rozlíšenie pojmov a procesov, ich pochopenie pomocou obrázkov. Analýza textových prameňov: zdôrazňovanie podstaty – hodnotenie stanoviska autora
7. hodina	2. lekcia: Storočie politiky rovnováhy	Vysvetlenie pojmu mocenskej rovnováhy. Sledovanie vybudovania ústavnej monarchie v Anglicku. Odkrytie charakteristických rysov nemeckej rozdrobenosti a jej vplyvu na európske dejiny. Príčiny veľmocenského postavenie Ruska.	R: predseda vlády, zodpovedná vláda, parlamentný systém, toryovci, whigovci M: Fridrich Veľký, Mária Terézia, Jozef II., Katarína Veľká D: 1740–1748, 1756–1763, 1772, 1795 T: Poľsko, Sliezsko, Halič, Čierne more	Rozoznávanie procesov a ich pochopenie pomocou mapiek. Analýza karikatúr, diskusia o nich. Porovnanie písaného textu a obrazu. Vývodzovanie záverov z textových prameňov a diskusia o nich.
8. hodina	3. lekcia: Nevydarené reformy a revolúcia vo Francúzsku	Sledovanie premien francúzskeho hospodárstva a spoločnosti, hodnotenie dosiahnutej úrovne. Odkrytie osobitostí finančnej krízy. Odkrytie činiteľov vedúcich k revolúcii, diskusia o nich. Vymenovanie osobitostí revolúcie.	R: zošity sťažností, ústava, tretí stav, štátny krach, revolúcia, národné zhromaždenie, ústavodarné národné zhromaždenie, národná stráž M: Ľudovít XVI., La Fayette, Mirabeau D: 14. júl 1789 T: Versailles	Rozoznanie charakteristických rysov procesov pomocou obrázkov a grafikonov. Porovnanie textového prameňa a obrázku – vyzdvihnutie podstaty. Odhalenie hlavných rysov štátneho modelu na základe obrázku. Charakteristika procesu na základe obrázkových prameňov.

9. hodina	4. lekcia: Pokus o upevnenie ústavného systému	Vysvetlenie a hodnotenie likvidácie feudálnych pút. Činitele, ktoré riadia masové hnutia, pochopenie úlohy masových hnutí. Vymenovanie a hodnotenie opatrení novej vlády. Spoločenské a politické rysy politických smerov.	R: girondisti, jakobíni, občianske slobody, ministerský súhlas, obmedzené právo veta, inflácia, ústavní monarchisti, kluby, sans-culotte, assignaty, M: Robespierre, Danton, Brissot D: 1791 T: Paríž, Marsove polia	Sledovanie procesov na mape. Porovnanie obrázku, obrazu a textového prameňa. Rozoznanie hlavných rysov štátnych modelov a ich porovnanie na základe obrázku.
10. hodina	5. lekcia: Radikalizácia revolúcie a zrod novej tyranie	Otázka vojny – hospodárske a politické pozadie. Príčiny a dôsledky posunu doľava. Charakteristika jakobínskej tyranie. Analýza pádu tyranie, hodnotenie mocenského zriadenia po jakobínoch.	R: Konvent, Výbor pre verejné blaho, pravica, ľavica, emigrácia, teror, reakcia, maximalizácia cien, nacionalizmus, koalícia, dvojkomorové zákonodarstvo, Direktórium D: 1793, 1794 , 1795 T: Valmy, Vendée, Fleurus	Analýza a porovnanie máp, grafikonov a obrazov. Odkrytie autorovho stanoviska. Skúmanie vplyvu prírodným činiteľov. Sledovanie politických procesov z obrázku.
11. hodina	6. lekcia: Napoleonova vláda a jej pád	Prečo mohol Napoleon uchopiť moc a udržať ju dlhú dobu. Pochopenie štruktúry napoleonského štátu. Charakteristika napoleonského spôsobu vojen. Pochopenie vplyvu expanzie a príčin pádu. Hodnotenie Napoleonovej osobnosti, diskusia. Pochopenie podstaty svätého spojeneckého systému.	R: kontinentálna blokáda, štátny prevrat, intervencia M: Napoleon, Metternich, Nelson, Kutuzov, Talleyrand, Mária Lujza D: 1799, 1804–1815 , 1805, 1809, 1812, 1813, 1815 T: Slavkov-Austerlitz, Trafalgar, Borodino, Waterloo, Lipsko, Viedeň, Svätá Helena, Besarábia	Sledovanie udalostí na základe mapy. Analýza textových prameňov – zdôrazňovanie podstaty – názor autora. Podstatné rysy udalostí na základe obrázkových prameňov.
12. hodina	7. lekcia: Hnutia a idey v prvej polovici 19. storočia	Hospodárske, spoločenské a kultúrne procesy, ktoré vyvolali revolučné hnutia. Prehľad vývoja v Poľsku, všeobecné a špeciálne rysy stredoeurópskeho vývoja. Prevládajúce idey tohto obdobia.	R: liberalizmus, konzervativizmus, nacionalizmus, národný štát, slobodná súťaž M: Mazzini, Ľudovít Filip, Mikuláš I. D: 1820, 1830	Prečítanie procesov na mape. Porovnanie štátnych modelov na základe obrázkov. Podstata procesov, ich odhalenie na základe prameňov – vyzdvihnutie podstaty. Interpretácia javov na základe obrázkových prameňov.
13. hodina	8. lekcia: Priemyselná revolúcia a jej dôsledky	Čo podnecovalo rozvoj poľnohospodárstva a aký to malo vplyv. Spoločenské, politické a technické súvislosti priemyselného rozvoja. Význam parného stroja. Viacstranné spracovanie významu železnice. Prediskutovanie otázok spojených s populáciou.	R: kapitalizmus, kapitalista, námezdný robotník, priemyselná revolúcia, továreň, normovanie, ťažné odvetvie, demografická explózia, migrácia, urbanizácia, segregácia M: Watt, Stephenson, Fulton D: 1780–1850, 1825 T: Anglicko	Prečítanie procesov na mape. Rozlíšenie procesov na základe grafikonov a údajov. Nacvičovanie grafického zobrazovania. Rozoznanie historických analógií a diskusia o nich.

14. hodina	9. lekcia: Amerika a koloniálny svet	Analýza špeciálneho postavenia severoamerických kolónií. Prezentácia konfliktu medzi kolóniami a Anglickom. Osobitosti boja za nezávislosť. Analýza štátnej organizácie Spojených štátov a jej porovnanie s ideami doby. Osobitosti vývoja Latinskej Ameriky. Nové rysy kolonizácie.	R: farmárske hospodárenie, plantážnícke hospodárenie, zväzový/federálny štát, elektor, Monroova doktrína, kreoli, mestici M: George Washington, Jefferson, Bolívar, Monroe D: 1776, 1783, 1840–42 T: New York, Yorktown, Philadelphia, Latinská Amerika, Alžírsko, Čína, Hongkong	Sledovanie procesov pomocou mapy. Rozoznanie podstaty procesov na základe prameňov. Analýza obrazových prameňov a ich porovnanie s obrázkami. Vyzdvihnutie podstaty z textových prameňov. Chápanie štátneho modelu na základe obrázku.
15. hodina	10. lekcia: Pokusy a teórie na uvoľnenie spoločenských konfliktov	Analýza nových javov v spoločnosti. Osobitosti anglického modelu – všeobecné závery. Hlavné zásady utopistov. Základné idey marxizmu. Činitele určujúce miesto a úspechy robotníckeho hnutia.	R: proletár, utopisti, chartizmus, ničenie strojov, triedny boj, štrajk, marxizmus M: Marx, Engels, Saint-Simon, Fourier, Owen D: 1848	Rozoznanie hlavných rysov procesov na základe prameňov. Analýza obrazových prameňov, vyvodenie záverov. Porovnanie ideových smerov na základe prameňov.
16. hodina	11. lekcia: Revolučná vlna roku 1848	Spoločné a rozdielne rysy revolučných hnutí podľa regiónov. Charakter francúzskej revolúcie. Analýza hnutí za národnú jednotu. Analýza postavenia Habsburskej ríše a revolučných hnutí v nej. Skúmanie vzájomných vplyvov medzi rôznymi revolučnými hnutiami.	R: hnutia za národnú jednotu, národné dielne, demagógia, centralizácia, federalizmus M: Napoleon III., Metternich, Ferdinand V., František Jozef, Jelačič, Windischgrätz D: 1848 (13. marec) T: Frankfurt, Piemont, Cuztozza, Viedeň, Olomouc	Odhalenie súvislostí, porovnávanie pomocou mapy. Porovnanie textového prameňa a obrázku, ich hodnotenie. Hlavné rysy procesov na základe obrázkových prameňov. Hlavné rysy etnických máp.
17. hodina	Zhrnutie, systematizácia			
18. hodina	Kontrola ústna či písomná			
19. hodina	Spracovanie skúseností z kontroly			
20–24. hodina	Hodiny rezervované na spracovanie hľadísk			

II. Obdobie obnovy v Uhorsku (1711–1820)

25. hodina	12. lekcia: Včlenenie Uhorska do Habsburskej ríše	Pomer síl medzi stavmi a dynastiou. Obsah Pragmatica Sanctio, hodnotenie jej významu. Študovanie štátnej organizácie Uhorska, pochopenie vzťahu medzi centrálnymi úradmi. Prehľad štruktúry a fungovania krajinského snemu, hodnotenie jeho úlohy.	R: Miestodržiteľská rada, Pragmatica Sanctio, horná tabuľa, dolná tabuľa, poslanecké príkazy M: Karol III., Kaunitz D: 1722–1723 T: Prešporok, Pohraničná oblasť, Banát	Odkrytie súvislostí medzi príčinami a dôsledkami pomocou textového prameňa, mapy a obrázku. Analýza organizačných štruktúr na základe obrázku. Znázornenie procesu, rekonštrukcia minulosti. Odhalenie podstaty javov pomocou obrazových prameňov.
26. hodina	13. lekcia: Krajina ožíva	Bilancia strát počas tureckej okupácie. Zhrnutie spôsobov nahradenia populačných strát. Charakteristika a vplyvy etnických zmien. Zhrnutie príznačných rysov národností Uhorska.	R: osídľovanie, vnútorná migrácia, okyptená spoločnosť, Švábi, Rusíni, etnické ostrovy T: Banát, Tolna, Baraňa, Halič	Sledovanie procesov na základe obrázkov a máp. Analýza textových prameňov – vyzdvihnutie podstaty. Porovnanie textu a obrazu. Analýza etnických máp.
27. hodina	14. lekcia: Obnova krajiny	Porovnanie vývoja Uhorska v 18. storočí s európskymi tendenciami. Rozvoj poľnohospodárstva podľa regiónov. Situácia priemyslu podľa regiónov. Analýza zahraničného obchodu krajiny.	R: dvojaký colný systém, trávopoľný systém, maštalný chov dobytka, okopaniny, M: Samuel Tešedík D: 1735, 1754 T: Banská Štiavnica, Bácska, Banát	Pochopenie procesov a pojmov pomocou tematickej mapy. Analýza textových prameňov – vyzdvihnutie podstaty. Sledovanie procesov na základe mapiek a obrázkov. Vyvodenie záverov z grafikonov.
28. hodina	15. lekcia: Pokus o osvietený absolutizmus v Uhorsku	Prehľad spolupráce medzi stavmi a dynastiou (záujmy a ciele). Vzájomný vplyv medzi zahraničnopolitickými a vnútropolitickými pomermi. Analýza reforiem Márie Terézie. Analýza nariadení Jozefa II. Hodnotenie osobnosti a politiky Jozefa II., diskusia.	R: osvietený absolutizmus, náboženská tolerancia, Ratio Educationis, magnát, urbárne usporiadanie, jazykové nariadenie, nariadenie o poddaných, štátny jazyk, sčítanie ľudu D: 1767, 1777, 1780–1790	Porovnanie obrazových a písomných prameňov. Sledovanie udalostí na základe mapy. Odkrývanie podstaty pojmov na základe obrázku. Vyzdvihnutie podstaty, sledovanie procesu. Analýza tematických máp.
29. hodina	16. lekcia: Neúspech Jozefa II. a návrat ku kompromisom	Zahraničnopolitické a vnútropolitické príčiny neúspechu. Analýza opätovného nastolenia stavovského dualizmu. Pomer síl medzi panovníkom a stavmi. Jakobínske prisahanie v dejinách tohto obdobia.	R: uhorskí jakobíni M: Leopold II., František I., Ignác Martinovič, József Hajnóczy, Ferenc Kazinczy D: 1790–1792, 1795	Analýza procesov a mentality obdobia na základe obrazových prameňov. Stanovisko autora na základe prameňa. Hodnotenie historickej osobnosti na základe prameňov.

30. hodina	17. lekcia: Napoleonské vojny – rozmach a kríza	Hospodársky vplyv napoleonských vojen v Uhorsku. Zložky hospodárskeho rozvoja. Sledovanie spoločenských premien a ich hodnotenie.	R: buržoázne premeny, buržoázny vývoj , agrárna konjunktúra, inflácia, devalvácia, šľachtické povstanie, honoraciór	Rozoznanie podstaty procesov na základe obrázkov. Analýza javov pomocou mapiek. Hodnotenie obrazových prameňov. Odkrývanie autorovho stanoviska na základe prameňa. Analýza grafikonov a diagramov.
31. hodina	Zhrnutie, systematizácia			
32. hodina	Kontrola ústna či písomná			
33. hodina	Spracovanie skúseností z kontroly			
34–38. hodina	Hodiny rezervované na spracovanie hľadísk			
III. Obdobie reforiem a revolúcie (1820–1849)				
39. hodina	18. lekcia: Iniciátori reforiem: Štefan Sečéni a Mikuláš Vešeléni	Analýza úlohy pôvodu a tradícií v životnej dráhe dvoch politikov. Analýza a porovnanie Sečéniho a Vešeléniho ideí. Analýza konfliktu medzi Sečénim a Vešelénim, odkrytie príčin, diskusia. Praktická činnosť Štefana Sečéniho a jeho hodnotenie.	R: konjunktúra, reforma, znášanie spoločných bremien , úver, kasíno M: Štefan Sečéni, Mikuláš Vešeléni	Vyzdvihnutie podstaty, odkrývanie autorovho stanoviska a činiteľov, ktoré ho ovplyvňovali. Rozoznanie osobitostí zobrazovania na mape. Analýza obrazových prameňov.
40. hodina	19. lekcia: Rozvoj v období reforiem	Analýza úlohy krajinských snemov. Hlavné otázky obdobia reforiem. Výsledky zasadání krajinského snemu v období reforiem. Úloha mládeže na krajinskom sneme. Charakteristika smerov v období reforiem.	R: cenzúra, výkupné spod poddanstva, znášanie spoločných bremien, zjednotenie záujmov , opatrní reformátori, centralisti M: Ferenc Kölcsey, József Eötvös, Ferenc Deák, Lajos Košut, Aurél Dessewffy D: 1830, 1832–1836, 1840	Sledovanie procesov na základe máp a obrázkov. Porovnanie obrazových a textových prameňov, ich analýza. Analýza textových prameňov – vyzdvihnutie podstaty. Usporiadanie diskusie na základe textových prameňov a obrázkov.

41. hodina	20. lekcia: Politické boje v 40. rokoch	Hodnotenie výsledkov krajinského snemu v rokoch 1843-1844. Súvislosti medzi hospodárskym životom a politickými snahami v období reforiem. Zmeny v taktike dvora proti reformám. Vysvetlenie stranických programov – hľadanie podobných a odlišných rysov. Charakteristika mladého Uhorska.	R: štátny jazyk, ochranné clá , administrátor, neokonzervatívci M: Sándor Petőfi, Michal Tančíč , Metternich D: 1844 T: stolice Bihar, Fejér	Porovnanie stranických programov. Vytváranie názoru na základe rôznych obrázkov (diagramy, grafikony, mapy a pod.). Diskusia o rôznych názoroch. Analýza obrazových prameňov.
42. hodina	21. lekcia: Národné obrozenie a národnostná otázka	Všeobecné a osobité rysy maďarskej národnej idey. Národné obrozenie v kruhu národností v Uhorsku – spoločné a osobité rysy. Analýza súvislosti medzi kultúrou a národnou ideou.	R: národný štát, jeden politický národ, ilýrizmus, dáko rumunská teória, panslavizmus M: Sándor Kőrösi Csoma	Odkrývanie podstatných zložiek procesov na základe obrázkov. Rekonštrukcia hlavných rysov obdobia pomocou obrazových prameňov. Porovnanie máp a údajov, vyvodenie záverov. Porovnanie rôznych znázornení etnických pomerov na mape.
43. hodina	22. lekcia: Zákonná revolúcia a konsolidačný pokus	Analýza vzájomného vplyvu medzinárodných a vnútorných pomerov. Sledovanie udalostí peštianskej revolúcie. Analýza aprílových zákonov z rôznych hľadísk. Interpretácia oslobodenia poddaných. Možnosti konsolidácie.	R: marcová mládež, národná stráž, únia, zodpovedná vláda , vládny komisár, oslobodenie poddaných, volebné právo M: Sándor Petőfi, Mór Jókai , Pál Vasvári, Ľudovít Batán , palatín Štefan D: 15. marec 1848, 11. apríl 1848	Analýza a porovnanie obrazových prameňov. Sledovanie procesov na mape. Analýza textových prameňov, odkrytie autorovho stanoviska.
44. hodina	23. lekcia: Organizácia obrany	Analýza národnostnej otázky. Sledovanie útoku cisárskych vojsk. Prehľad organizovania odporu. Sledovanie sedmohradských a hornouhorských bojov.	R: domobrana, ľudoví povstalci, dežma za vinice M: Artúr Görgey, Juraj Klapka, Józef Bem, Ivan Damjanič, Jelačić, Windischgrätz D: 29. sept. 1848, 5. jan., 5. feb. 1849, T: Pákozd , Vacov, priesmyk pri Branisku	Sledovanie a analýza procesov na mape, opísanie bojových operácií. Analýza textových prameňov – vyzdvihnutie podstaty, odkrytie autorovho názoru. Interpretácia minulosti na základe prameňov.

45. hodina	24. lekcia: Slávne víťazstvá a tragická porážka	Analýza zmien pomeru vojenských síl. Úloha národnostnej otázky. Zmeny vnútro politickej situácie. Porovnanie alternatív pre Uhorsko, diskusia na základe prameňov.	R: nezávislosť , správca, kolektívne a individuálne práva, národnostný zákon M: Košut, Bertalan Szemere, László Teleki, Haynau, Görgey D: 14. apríl, 212. máj, 13. august 1849 T: Kápolna, Isaszeg, Komárno, Temešvár, Világoš	Interpretácia minulosti na základe prameňov (karikatúra, bojová scéna a pod.). Sledovanie a analýza procesov na mape, opis bojových operácií. Analýza textových prameňov, diskusia o nich.
46. hodina	Zhrnutie, systematizácia			
47. hodina	Kontrola ústna či písomná			
48. hodina	Spracovanie skúseností z kontroly			
49–53. hodina	Hodiny rezervované na spracovanie hľadísk			
IV. Obdobie národných štátov a ríš (1849–1914)				
54. hodina	25. lekcia: Európa po revolúciách	Politické, hospodárske, spoločenské a kultúrne príčiny zmien v mocenskej politike. Analýza zriadenia Napoleona III. Analýza mocenského postavenia Ruska. Sledovanie vzniku talianskej jednoty. Hodnotenie zahraničnopolitickej úlohy Talianska.	R: východná otázka , iredentistické hnutie M: Napoleon III., Mikuláš I., Cavour, Garibaldi D: 1853–1856, 1859, 1861, 1863 T: Krymský polostrov, Sevastopol, Piemont, Rumunsko, Savojsko, Nice	Sledovanie procesov na mape. Vyjasnenie pojmov na základe obrázkov. Vysvetlenie procesov na základe obrazových prameňov. Vysvetlenie procesov a pojmov a ich sledovanie na obrázkoch.
55. hodina	26. lekcia: Nemecká jednota a buržoázny štát	Analýza nemeckých hospodárskych a demografických údajov. Prehľad diplomatických a vojenských krokov vedúcich k nemeckej jednote. Skúmanie štátneho zriadenia Nemeckého cisárstva. Pochopenie zahraničnopolitických dôsledkov nemeckej jednoty. Charakteristika buržoázneho štátu, jeho úlohy.	R: veľkonemecká a malá nemecká jednota, komúna, stredná vrstva, kultúrny boj, ústavné slobody, štátne znovurozdeľovanie M: Bismarck D: 1866, 1870, 1871 T: Nemecké cisárstvo, Alsasko a Lotrinsko	Analýza a vysvetlenie obrázkov. Usporiadanie procesov a javov na základe obrázkov. Analýza textových prameňov – vyzdvihnutie podstaty, porovnávanie.

56. hodina	27. lekcia: Nová vlna priemyselnej revolúcie a jej účinky	Charakteristika druhej priemyselnej revolúcie. Vplyv technických novinek na každodenný život, ich porovnanie s dnešnými pomermi. Sledovanie a analýza demografických procesov. Spojenie medzi urbanizáciou a životným štýlom.	R: pásmový systém, monopol, kartel, trust, syndikát, masová výroba, vývoz kapitálu, „kopiaca sa“ spoločnosť M: Marconi, Benz, Bessemer, bratia Wrightovci D: 1903	Analýza obrázkov a diagramov. Interpretácia mapy obsahujúcej údaje. Odkrytie príčin a dôsledkov na základe štatistík a obrázkov.
57. hodina	28. lekcia: Rozmach a nevyrovnaný rozvoj Spojených štátov	Porovnanie Severu a Juhu z hľadiska hospodárstva, spoločnosti a kultúry, príčiny rozdielov. Sledovanie vývoja občianskej vojny. Prehľad dôsledkov nerovného vývoja. Sledovanie rozšírenia vplyvu Spojených štátov.	R: nerovný vývoj, imperializmus, princíp otvorených dverí M: Lincoln, Lee, Grant D: 1854, 1861–1865, 1898, 1899 T: Kuba, Panamský prieplyv	Sledovanie procesu na obrázku a mape. Grafické zobrazenie a vysvetlenie spoločenských a politických procesov. Vysvetlenie obrazových prameňov a grafikonov.
58. hodina	29. lekcia: Veľmoci a kolonizácia	Odkrytie nových rysov kolonizácie. Mapovanie koloniálnych ríš európskych mocností, koloniálne konflikty. Hospodárske, demografické a politické zložky kolonizácie. Príčiny japonského rozmachu. Analýza regionálneho mocenského postavenia Japonska.	R: striedanie dvoch politických síl, domínium, povstanie sipáhiovcov, Búri, samuraj, Meidžiho reforma M: Viliam II., kráľovná Viktória D: 1854, 1857, 1868, 1898 T: Suezský prieplyv, Fashoda, Nemecká Východná a Juhovýchodná Afrika, Kórea	Vysvetlenie procesu na základe tabuľky. Diskusia o historickej úlohe osobnosti. Porovnanie textového prameňa, mapky, údajov a diagramu vzťahujúcich sa na tú istú tému.
59. hodina	30. lekcia: Vznik spojeneckých systémov	Hodnotenie spojenectva troch cisárov (kohézne i rozvratné zložky). Odkrytie a pochopenie činiteľov vedúcich ku vzniku nových spojeneckých systémov. Berlínsky kongres, rusko-japonská vojna, koloniálne súťaženie, ich vplyv na spojenecké systémy.	R: trojspolok, dohoda D: 1878, 1879, 1882, 1892, 1904, 1905, 1907 T: Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Afganistan, Mandžusko, línia transsibírskej železnice	Vyzdvihnutie podstaty obdobia či javu na základe obrazových prameňov. Sledovanie a analýza udalostí na základe mapy. Analýza obrázkov a údajov. Príčiny a dôsledky, ich odkrytie na základe rôznych prameňov.
60. hodina	31. lekcia: Vyoštrovanie spoločenských, národnostných a mocenských konfliktov	Smery robotníckeho hnutia. Spoločenské, politické a regionálne osobitosti jednotlivých smerov. Národné a mocenské konflikty, ich analýza. Hospodárske, spoločenské a ideologické pozadie konfliktov.	R: sociálna demokracia, revizionizmus, centristi, Internacionála, bolševici, menševici, kresťanský socializmus, anarchizmus M: Lenin, Eduard Bernstein, Bakunin, Lev XIII., Mikuláš II. D: 1889, 1891, 1905, 1911, 1912, 1913 T: Maroko, Kuvajt	Sledovanie procesov a politických udalostí na mape a obrázkoch. Vyzdvihnutie podstatných zložiek daného obdobia pomocou obrazových prameňov. Analýza textu.

61. hodina	32. lekcia: Všedné dni a pestrosť duchovného života v šťastných mierových časoch	Pojem šťastných mierových rokov. Nové javy vyplývajúce z voľného času (šport, turizmus, masová zábava a pod.). Všeobecné a dobové rysy olympijského hnutia. Postavenie umenia a vedy, analýza ich odpovedí na problémy doby.	R: stredná vrstva, masová kultúra, športové odvetvia, olympijská idea, evolúcia, psychoanalýza, impresionizmus, secesia M: Charles Darwin, Freud, Schopenhauer, Nietzsche	Vyzdvihnutie podstaty, skúmanie súvislostí medzi príčinou a dôsledkom. Charakteristika kultúry na základe obrazových prameňov.
62. hodina	Zhrnutie, systematizácia			
63. hodina	Kontrola ústna či písomná			
64. hodina	Spracovanie skúseností z kontroly			
65–69. hodina	Hodiny rezervované na spracovanie hľadísk			
V. Obdobie občianskeho vývoja a modernizácie v Uhorsku (1849–1914)				
70. hodina	33. lekcia: Obdobie absolutizmu	Kroky pomsty a ich súvislosť s ríšskymi cieľmi. Hospodárske výsledky Bachovho obdobia. Analýza protiviedenského postoja uhorských politikov (príčiny, formy a dôsledky).	R: pasívny odpor, žandárstvo, urbárny patent, neoabsolutizmus M: František Jozef, Alexander Bach, Ferenc Deák D: 6. október 1849, 1853, 1859, 1860 T: Arad	Analýza prameňov: skúmanie názoru autora. Analýza procesov na základe obrázkov. Porovnanie a analýza textov a údajov.
71. hodina	34. lekcia: Cesta k vyrovnaniu	Analýza neúspechu neoabsolutizmu (zahraničopolitické a vnútropolitické príčiny). Strany na krajinskom sneme roku 1861, porovnanie ich programov. Zahraničopolitické a vnútropolitické, resp. hospodárske príčiny vyrovnania. Analýza štruktúry dualistického zriadenia.	R: federálne, podanie cisárovi, uznesenie, vyrovnanie, dualizmus, spoločné záležitosti, kvóta, delegácia, právo predbežného súhlasu M: László Teleki, Gyula Andrassy D: 1860, 1861, 1865, 1867	Vyzdvihnutie podstaty, vysvetlenie rôznych názorov, rekonštrukcia životného štýlu. Vysvetlenie procesu na základe tabuľky. Vysvetlenie štátneho zriadenia na základe obrázku. Porovnanie obrázku a textu.
72. hodina	35. lekcia: Národnostná otázka v rokoch 1849-1868	Hodnotenie dopravy v 1850-tych rokoch. Analýza predstáv o podunajskej konfederácii. Hodnotenie národnostného zákona. Vysvetlenie a hodnotenie chorvátsko-uhorského vyrovnania. Prehľad národnostnej situácie v Európe.	R: konfederácia, chorvátsko-uhorské vyrovnanie, bán, autonómia M: József Eötvös D: 1868 T: Fiume/Rijeka	Rozoznanie procesov, vyzdvihnutie podstaty, príprava opisu. Sledovanie procesov, rozoznanie priestorových súvislostí na mape. Rozoznanie alternatív.

73. hodina	36. lekcia: Politické pomery do prelomu storočia	Charakteristika straníckych pomerov v dualizme, zásady a programy strán. Hodnotenie činnosti predsedu vlády Kálmána Tiszu. Úloha štátu v modernizácii. Pochopenie hospodárskych a ideologických príčin štátnej hospodárskej politiky.	R: vládna strana, otázky verejného práva, obštrukcia , četníctvo, ľudové školstvo , spor okolo armády, štátna matrika , infraštruktúra, „kubikoš“ M: Kálmán Tisza, Gábor Baross, Sándor Wekerle D: 1875–1890, 1894–1895	Sledovanie procesov a súvislostí medzi príčinou a dôsledkom na základe obrázkov a mapiek. Spoločné skúmanie rôznych činiteľov na mape, odkrytie osobitostí historicko-geografických regiónov. Analýza textu, vyzdvihnutie podstaty.
74. hodina	37. lekcia: Rozvoj hospodárstva	Charakteristika premien v poľnohospodárstve. Zložky rýchleho priemyselného rozvoja. Osobitosti uhorskej priemyselnej štruktúry. Pochopenie úlohy úverových organizácií. Ako sa stáva Budapešť svetovým veľkomestom, príčiny rozvoja. Charakteristika obrazu mesta.	R: šľachtenie nových druhov, eklektika M: Miksa Déri, Ottó Bláthy, Károly Zipernowsky, Kálmán Kandó, Donát Bánki, János Csonka, Tivadar Puskás, Frigyes Podmaniczky D: 1872, 1873 T: Budapešť	Vyzdvihnutie podstaty, porovnanie, hľadanie historických analógií. Osobitosti hospodárskych odvetví, odhalenie vzájomného vplyvu viacerých činiteľov pomocou mapy, grafikonu a údajov.
75. hodina	38. lekcia: Národnostná otázka do prelomu storočia	Analýza zložiek demografickej explózie v Uhorsku. Sledovanie zmien etnických pomerov, analýza ich príčin. Vývoj národnostnej politiky. Rozdielne postavenie a snahy jednotlivých etnických skupín v Uhorsku.	R: vystáholectvo , asimilácia, antisemitizmus, emancipácia, memorandum D: 1882, 1895 T: Halič	Analýza prameňov: autorove stanovisko, jeho ciele. Porovnanie textu a obrázku, odhalenie procesov. Analýza historických sporov, odkrývanie protichodných stanovísk. Analýza etnických máp.
76. hodina	39. lekcia: Zmeny v spoločnosti	Pochopenie pojmu „kopiacej sa“ spoločnosti. Osobitosti agrárnej a priemyselnej spoločnosti, ich porovnanie. Hospodárske a politické súvislosti roľníckej otázky. Zloženie, vývoj a váha vznikajúcej robotníckej triedy.	R: „kopiaca sa“ spoločnosť, zverenstvo, panská stredná vrstva, džentrik, malomešťania, vysoké mešťanstvo, agrárny proletariát, čeladník , „kubikoš“	Analýza obrazových prameňov, vyvodenie záverov. Sledovanie procesov pomocou obrázkov. Analýza textu, vyzdvihnutie podstaty, odkrytie autorovho názoru.
77. hodina	40. lekcia: V predvečer svetovej vojny	Princípy a politika medzinárodnej sociálnej demokracie. Uhorská sociálna demokracia, jej charakteristika. Spoločenské korene a ideológia kresťanského socializmu a meštianskeho radikalizmu. Zhrnutie a analýza krízových javov dualizmu. Parlamentná kríza a hodnotenie jej riešenia	R: meštiansky radikalizmus, koalícia, všeobecné a tajné volebné právo, obštrukcia, rokovací poriadok M: Oszkár Jászi, István Tisza, Mihály Károlyi, Ottokár Prohászka, István Nagyatádi Szabó D: 1890, 1904, 1905, 1910, 1912	Interpretácia karikatúr, ich hodnotenie. Textové hodnotenie štruktúr zobrazených na obrázku. Dedukcie z portrétov. Dedukcie zo straníckych programov o politickom profile strán.

78. hodina	41. lekcia: Šťastné mierové časy v Uhorsku	Vysvetlenie pojmu šťastných mierových rokov v uhorskej histórii. Vplyv modernizácie na životný štýl. Spoločenské a regionálne osobitosti zmeny životného štýlu. Prehľad vývoja v oblasti umenia a vzdelávania.	R: milénium, eklektika, secesia M: Ödön Lechner, Károly Kós, Ferenc Herceg, Béla Bartók, Zoltán Kodály, Ferenc Lehár, Jenő Huszka, Imre Kálmán D: 1896	Vyzdvihnutie podstaty, rozoznanie stanoviska rôznych období. Grafické znázornenie systémov a procesov. Rekonštrukcia minulosti pomocou obrazových prameňov. Interpretácia plagátov.
79. hodina	Zhrnutie, systematizácia			
80. hodina	Kontrola ústna či písomná			
81. hodina	Spracovanie skúseností z kontroly			
82–86. hodina	Hodiny rezervované na spracovanie hľadísk			
VI. Opakovanie na záver roka, systematizácia, zhrnutie				
87–91. hodina	Tematické opakovanie	Prehľad období a regiónov prejednávaných v priebehu školského roka. Vypracovanie zásad prehľadnej tabuľky o preberanom období. Zhrnutie hlavných rysov jednotlivých etáp v rámci obdobia, ich usporiadanie podľa regiónov.		Príprava mapiiek a obrázkov na prezentáciu celkového vplyvu rôznych činiteľov. Sledovanie procesov na obrázkoch. Odhaľovanie a usporiadanie historických analógií.
92–96. hodina	Tematické opakovanie	Prehľad spoločenských a štátnych štruktúr spoznaných v novoveku. Formulácia hlavných rysov zmien. Prehľad pojmov z oblasti teórie spoločnosti a štátu. Porovnanie tendencií v uhorských a svetových dejinách.		Sledovanie procesov na obrázkoch. Odhaľovanie a usporiadanie historických analógií. Študovanie a vyhotovenie grafických zobrazení.
97–101. hodina	Tematické opakovanie	Prehľad novovekých období dejín ideí a kultúry. Vzájomný vplyv medzi kultúrnymi, hospodárskymi a politickými činiteľmi. Prehľad a vyjasnenie pojmov z oblasti dejín ideí. Uhorské dejiny ideí a kultúry v rámci svetových historických tendencií.		Odhaľovanie a usporiadanie historických analógií. Študovanie a vyhotovenie grafických zobrazení. Porovnávací analýza textu.

102–103. hodina	Tematické opakovanie	<p>Prehľad hospodárskeho života novoveku. Porovnávanie činiteľov ovplyvňujúcich hospodársky život. Analýza jednotlivých oblastí hospodárskeho života podľa regiónov a v procese daného obdobia. Porovnanie tendencií v uhorských a svetových dejinách.</p>	<p>Odhaľovanie a usporiadanie historických analógií. Študovanie a vyhotovenie grafických zobrazení. Analýza zobrazenia hospodárskych procesov na mape. Nacvičovanie používania pojmov.</p>
104–112. hodina	Tematické opakovanie	<p>Tematické zoradenie významných sporov obdobia a ich spracovanie na základe prameňov a hodnotení rôzneho zamerania.</p>	<p>Odhaľovanie a usporiadanie historických analógií. Rozvíjanie schopnosti viesť diskusiu a logicky argumentovať. Rešpektovanie názoru iných.</p>